

Я. В. Пилипенко, аспірант кафедри
державного управління Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

У статті проведено порівняльний аналіз реформи децентралізації (реформи територіального устрою та реформи місцевого самоврядування) в Україні та Польщі. З'ясовано, що вихідні умови проведення реформ у розглянутих країнах досить співмірні. Відмінності простежуються у формі правління (Польща – парламентська республіка, Україна – парламентсько-президентська республіка), у структурі парламенту (двопалатний та однопалатний відповідно) та в густоті населення (майже вдвічі вища у Польщі).

Встановлено, що адміністративно-територіальний устрій обох країн має три рівні (область/воєводство, район/повіт, громада/гміна). У Польщі реформи адміністративно-територіальна та місцевого самоврядування на базовому рівні (гміни) були розірвані в часі (1970 та 1990 роки), в Україні ці реформи стартували одночасно. При цьому адміністративно-територіальна реформа на рівні гмін відбулась у Польщі в примусовому порядку, а в Україні – на основі принципу добровільності.

З'ясовано, що успішне впровадження реформи децентралізації в Польщі значною мірою зумовлено наявністю «єдиного центру реформ» із представників парламенту, уряду, експертів та неурядових організацій, в Україні наявна значна кількість центрів управління реформами, які слабо координують свою діяльність.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій, воєводство, децентралізація, місцеве самоврядування, територіальна громада.

Ya. V. Pylypenko. Comparative analysis of reform of decentralization in Ukraine and Poland

The article provides a comparative analysis of the decentralization reform (territorial reform and local self-government reform) in Poland and Ukraine. It was found out that the initial conditions for reforms in these countries are comparative. Differences are observed in the form of government (Poland – parliamentary republic, Ukraine – parliamentary-presidential republic), in the structure of parliament (bicameral and unicameral respectively) and population density (in Poland the density of population is twice as high).

It is understood that the administrative-territorial structure of both countries has three levels (oblast/voivodstvo, district/county, community/gmina). In Poland, the reforms of administrative-territorial and local government at the basic level (gmina) were terminated in time (1970 and 1990), in Ukraine these reforms began simultaneously. At the same time, the administrative-territorial reform at the level of the gmina in Poland was carried out in a forced order, and in Ukraine – on the basis of the principle of voluntariness.

It is revealed that the system of local government of Ukraine (declared) and Poland define local government as a subject of public authority, establishes a balance between centralization and decentralization in the system of government management, consolidates the existence of a management model based on two subsystems: local government, the functioning of which is based on the principle of decentralization and the government administration, which operates on the principles of centralization. The key difference between the local government system in Ukraine and Poland is the availability of state administration (Prefect Institute) in Ukraine at the level of both oblast and district. In Poland, state administrations are only at the provincial level – institutions of governorate.

The successful implementation of the decentralization reform in Poland is largely due to the presence of a “single center of reform” from representatives of the parliament, government, experts and non-governmental organizations, and a significant number of reform management centers in Ukraine, which have poorly coordinated their activities. At the same time, the lack of coordination and coherence of the work of these bodies and the lack of a united control center at the national level in Ukraine greatly complicate the process of reforms.

Key words: administrative-territorial system, voivodship, decentralization, local government, territorial community.

© Я. В. Пилипенко, 2019

Постановка проблеми. Потреба децентралізації державного управління в Україні стоїть на порядку денному з перших років виникнення української державності. У вересні 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування, задекларувавши відданість європейським стандартам управління. Відтоді різними урядами було зроблено декілька спроб провести необхідні реформи, але через різні причини вони не увінчалися успіхом.

Чинна до останнього часу модель бюджетних відносин характеризувалася надмірною централізацією податкових надходжень, асиметрією між зобов'язаннями і доходами органів місцевого самоврядування. Унаслідок цього збільшувалася кількість дотаційних територій, поглиблювалася залежність формування доходів і витратків місцевих бюджетів від рішень державних органів влади, зростала невідповідність між потребами у фінансових ресурсах і реальною здатністю представницьких органів територіальних громад щодо їх мобілізації.

Втілення в життя системних змін почалося лише у 2014 році, коли Кабінетом Міністрів України було прийнято Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Однак, як свідчать перші результати, незважаючи на позитивний ефект передачі повноважень на місцях для розв'язання проблем регіонального розвитку та підвищення ефективності управління, збільшення витрат органів місцевого самоврядування не підкріплені відповідним зростанням фінансових ресурсів, достатніх для їх покриття.

Вивчення досвіду децентралізації публічного управління в європейських країнах свідчить, з одного боку, про чітку тенденцію до посилення ролі територіального самоврядування в житті суспільства, а з іншого – про послідовне й рішуче проведення цими державами курсу на забезпечення фінансової самодостатності територіальних громад. Унаслідок цього відбулось не лише підвищення якості життя громадян, але й загальне оздоровлення публічних фінансів. Тому, враховуючи незавершеність реформи децентралізації в Україні, доцільним є дослідження зарубіжного досвіду децентралізації публічного управління з метою практичного його використання в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ряд вітчизняних науковців досліджували проблеми децентралізації та реформування місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах, серед яких варто виділити таких, як: О.В. Батанов, Т.М. Барановська, В.І. Борденюк, Ю.П. Битяк, А.Й. Бучинська, В.І. Гладій, Г.І. Полосніченко, Ю.В. Деля, П.В. Діхтієвський, Я.В. Журавель, В.М. Кампо, А.М. Колодій, Т.О. Коломонець, В.К. Колпаков, Н.М. Кондрацька, М.І. Корнієнко, В.В. Кравченко, О.В. Кузьменко, В.С. Куйбіда, П.М. Любченко, В.В. Тісногуз, С.В. Шевчук та інші.

Мета статті полягає в проведенні порівняльного аналізу реформи децентралізації (реформи територіального устрою та реформи місцевого самоврядування) в Польщі та Україні.

Виклад основного матеріалу. Реформа децентралізації в європейських країнах здійснюється з різною інтенсивністю, в різних напрямках (системно-структурні, функціональні, процедурно-організаційні, фінансові реформи) та з різною послідовністю, що зумовлюється різними чинниками економічного, політичного, історичного, демографічного характеру [6, с. 96-99]. Кожна з європейських країн має свій унікальний досвід організації місцевого самоврядування, тому неможливо охопити їх всі, а можна лише зупинитися на загальних тенденціях реформування сфери місцевого самоврядування, які притаманні для більшості країн Європи.

Аналізуючи успішний досвід реформ адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування розвинутих країн, варто зазначити, що найбільш наближеним до українських реалій можна вважати досвід сусідньої Польщі – реформи, ініційовані польським урядом у 1990-х роках, зокрема реформа децентралізації, дали змогу трансформувати Польщу і стати інтегрованою частиною Європейського Союзу.

Механізми державного управління

Перш ніж розглядати реформи територіального устрою та реформи місцевого самоврядування в Польщі та Україні, варто дослідити умови, в яких перебували країни в момент проведення реформ і визначити принципи, за якими вони здійснювалися. Перший етап реформи децентралізації (1990-1997 роки) у Польщі проходив у таких же складних економічних умовах, як і в Україні (падіння ВВП, інфляція). Відмінність лише в тому, що перший етап реформи у Польщі проходив в умовах відсутності боргового тиску на бюджет держави. Другий етап реформ (1998-1999 роки) у Польщі відбувався вже в умовах економічного зростання.

Таблиця 1

Порівняння параметрів умов проведення реформ України і Польщі

Параметри	Україна	Польща
Площа, тис. кв. км.	603,5	312,7
Населення, млн. чол.	42,5	38,5
Густина населення (чол. на кв. км.)	77,8	122
Кількість населених пунктів	457 міст, 886 селищ міського типу, 28,6 тисяч сіл	923 міста, 52,5 тисяч сіл
Форма державного устрою	Унітарна держава	Унітарна держава
Форма державного правління	Республіка	Республіка
Різновид форми правління	Парламентсько-президентська республіка	Парламентська республіка
Гомогенність населення	Мононаціональна (78 %)	Мононаціональна (94 %)
Парламент	Однопалатний	Двопалатний
Виборча система	Змішана	Пропорційна
Виборчий поріг	5 %	5 %

Джерело: побудовано автором на основі даних: [3; 11]

Як видно з таблиці 1, вихідні умови (параметри) проведення реформ України і Польщі досить співмірні. Відмінності простежуються у майже вдвічі вищій густоті населення у Польщі, що може впливати на кількість населення у гміні/громаді. Також, на відміну від Польщі, Україна не парламентська, а парламентсько-президентська республіка, що може мати вплив на способи і механізми прийняття рішень під час проведення реформ і впливати на те, де будуть центри прийняття рішень. Третя відмінність полягає у тому, що в Україні однопалатний, а в Польщі – двопалатний парламент, але це не має суттєвого впливу на хід проведення реформ.

Принципи децентралізації в Україні були визначені в Проекті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» від 01.07.2015 року, в якому декларується [12] таке:

- відхід від централізованої моделі управління в державі;
- забезпечення спроможності місцевого самоврядування побудувати ефективну систему територіальної організації влади;
- реалізація принципів, передбачених Європейською хартією місцевого самоврядування.

Принципи адміністративно-територіального устрою реформи та територіального самоврядування: 1) принцип повсюдності, що означає передачу земель у розпорядження органів місцевого самоврядування за населеними пунктами; 2) принцип спроможності місцевого самоврядування, що гарантує наділення його достатніми повноваженнями та ресурсами; 3) принцип субсидіарності, що гарантує передачу на місця, в громади, максимальну кількість повноважень, які органи місцевого самоврядування здатні виконати.

Закріплюються гарантії щодо матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування, зокрема щодо місцевих податків і зборів, а також частки загальнодержавних податків та інші доходи місцевих бюджетів на фінансування власних і делегованих повноважень.

Конституція Республіки Польща 1997 року підтвердила формування у державі публічної адміністрації на засадах децентралізації та регламентувала діяльність територіального (регіонального та місцевого) самоврядування. Базовий принцип проголошує ч. 1 ст. 15 Конституції Республіки Польща: «Територіальний устрій Польщі гарантує децентралізацію публічної влади. Устрій самоврядування не є ієрархічним. Структури самоврядування мають доповнюватись, а не взаємно накладатись. Ані повітове, ні воєводське самоврядування не здійснюють нагляду над гмінним самоврядуванням» [7].

Принципи адміністративно-територіального устрою реформи та територіального самоврядування [10, с. 624-628]:

- побудова громадянського суспільства – впровадження нових рівнів урядування, які мають наблизити кожного громадянина до процесу управління, водночас роблячи їх відповідальними за результати своєї діяльності;
- субсидіарність – передача/делегування центральним урядом ряду функцій місцевим органам влади;
- ефективність – спроможність місцевих і регіональних громад успішно використовувати свої можливості для власного розвитку;
- прозорість, відкритість і підзвітність – ліквідація зайвих адміністративно-бюрократичних структур, радикальне реформування системи публічних фінансів;
- гнучкість – здатність оперативно реагувати на зміни зовнішніх і внутрішніх чинників і встановлення ефективного зворотного зв'язку з публічною владою.

Отже, принципи, закладені у проведенні реформи територіального устрою та реформи місцевого самоврядування, і в Україні, і в Польщі, ідентичні і визначаються Європейською хартією місцевого самоврядування.

Адміністративно-територіальний устрій України та Польщі практично ідентичний, в обох країнах він має трирівневу структуру (таблиця 2): I) громада/гміна – як базова одиниця, яка включає один або декілька населених пунктів і є територіальною основою здійснення місцевого самоврядування жителями населених пунктів, що розташовані на території громади; II) район/повіт; III) область/воєводство.

Базовий рівень самоврядування в Польщі – гміни. Компетенції гміни – задоволення колективних потреб спільноти, виконання завдань, делегованих центральним урядом. У 1970 році відбулась адміністративно-територіальна реформа на рівні гмін – із 4 313 громад були створені 2 394 значно більші одиниці, включно зі 247 містами, 26 міськими районами, 1 546 сільськими гмінами і 575 утвореннями змішаного характеру. У 1990 році був прийнятий Закон «Про територіальне самоврядування» (з 1999-го року «Про самоврядування в гміні»), який започаткував трансформацію місцевих органів влади. Реформа запровадила виборні місцеві уряди тільки на муніципальному рівні (гміни), тоді як вищі рівні територіального устрою залишилися під управлінням державної місцевої адміністрації.

1 січня 1999 року в Польщі остаточно був запроваджений трирівневий територіальний поділ. При цьому були здійснені децентралізація і демократизація місцевого урядування шляхом обмеження на рівні воєводств функцій державної адміністрації, яка діяла поряд із адміністрацією самоврядування воєводства, та запровадження адміністрації самоврядування на всіх трьох рівнях територіального поділу – гміни, повіту й воєводства.

Упродовж 1993-1997 років була підготовлена теоретична, правова та практична база для впровадження самоврядування на рівні повітів і воєводств, що дало уряду змогу в максималь-

Механізми державного управління

но стислі строки підготувати та внести на розгляд парламенту пакет відповідних законів, які з 1 січня 1999 року набули чинності [9, с. 15-18].

Таблиця 2

Система адміністративно-територіального устрою України та Польщі

Рі- вень	Україна	Польща
I	Громада, яка включає один або декілька населених пунктів, є територіальною основою здійснення місцевого самоврядування жителями населених пунктів, що розташовані на території громади, формування і діяльності органів місцевого самоврядування. Станом на 01.01.2019 року кількість громад – 802.	Гміна. Всього 479 гмін: 1 571 сільських, 602 сільсько-міських та 306 міських (за загальної кількості міст 910). Гміни можуть поділятися на дрібніші одиниці: поселення
II	Район складається з громад. Кожна земельна ділянка у межах району належить до території однієї з громад цього району. Район є територіальною основою організації та діяльності органів виконавчої влади та органу місцевого самоврядування – ради району, яка представляє спільні інтереси громад, що належать до району. Кількість районів – 490.	Воєводства поділяються на сільські і міські повіти. Кількість повітів – 380 сільських та 66 міських (міста на правах повіту). Містом на правах повіту є місто, в якому мешкає понад 100 тис. жителів, а також місто, що з 31 грудня 1998 року перестало бути центром воєводства.
III	Область складається з районів і є територіальною основою організації і діяльності органів виконавчої влади та органу місцевого самоврядування – обласної ради, яка представляє спільні інтереси громад, що належать до області. Кількість областей – 24.	Воєводство є адміністративною одиницею найвищого рівня в Польщі. З 1990 року є основною одиницею територіального поділу для урядової адміністрації, а з 1999 року – одиницею місцевого самоврядування. Кількість воєводств – 16.

Джерело: побудовано автором на основі даних: [7; 8]

Базовий рівень самоврядування в Україні – територіальна громада, яка є сукупністю жителів поселень громади. Територіальна громада здійснює місцеве самоврядування як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування шляхом самостійного регулювання суспільних справ місцевого значення та управління ними в межах Конституції і законів України. Органами місцевого самоврядування громади є рада громади, як представницький орган, та виконавчі органи самоврядування громади, які є підконтрольними і підзвітними раді громади.

У 2014-2017 роках відбувається структурна реформа децентралізації на базовому рівні, яка складається із двох взаємопов'язаних реформ, що проводяться одночасно, – реформи територіального устрою та реформи місцевого самоврядування (децентралізації) – об'єднання сільських, селищних та міських рад в об'єднані територіальні громади – адміністративно-територіальну одиницю базового рівня та передачі на базовий рівень (об'єднаних територіальних громад) основної частини повноважень і ресурсів для їх виконання. 31 серпня 2015 року Верховна Рада прийняла у першому читанні проект закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) [12]. Цей законопроект, окрім положень щодо децентралізації влади, містить політичні нашарування (особливості здійснення місцевого самоврядування в окремих територіях Донецької та Луганської областей).

Другий рівень самоврядування в Польщі – повіт. На відміну від гміни, повіт виконує ті публічні завдання, які надані йому законами. Повіт, як і гміна, є юридичною особою, і його са-

можливості підлягає судовому захисту. Повіт виконує те, чого гміна виконати не може. Повіт не має жодних контрольних або керівних повноважень щодо гміни [10, с. 624-628].

Третій рівень місцевого самоврядування – воєводство. Реалізує регіональні інтереси держави. Закон затверджує самостійність і власну юрисдикцію воєводства як одиниці самоврядування, а також дуалістичну модель управління воєводством двома окремими структурами: виконавчий орган регіонального самоврядування на чолі з маршалком; урядова адміністрація на чолі з воєводою. Основне поле діяльності: економічний розвиток, міжнародна економічна співпраця, стимулювання ринкової конкуренції та інновацій, розвиток національної та локальної свідомості. Воєводство відповідальне за створення стратегії розвитку регіону та проведення регіональної політики, яка складається із забезпечення умов економічного розвитку, розбудови соціальної і технічної інфраструктури.

Воєвода є представником Ради міністрів у воєводстві та органом нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування з погляду законності. Як представник Ради міністрів, воєвода [5, с. 1-49]: пристосовує до місцевих умов цілі політики Ради міністрів, а також координує та контролює виконання завдань, які з цього випливають; забезпечує взаємодію усіх органів урядової та самоврядної адміністрації, які діють у воєводстві, а також керує їх діяльністю у сфері запобігання загрозам життю, здоров'ю або майну, а також загрозам навколишньому середовищу, безпеці держави та підтримці громадського порядку тощо; виконує та координує завдання у сфері оборони і безпеки держави, а також у сфері кризового управління, що випливають з окремих законів.

Другий і третій рівні самоврядування в Україні – райони та області. Наявні органи самоврядування – відповідні ради та їх виконкоми. Ради представлятимуть спільні інтереси громад під час регулювання питань, які відповідно до принципу субсидіарності не можуть бути реалізованими на рівні громад.

Обласна, районна рада: будуть затверджувати обласний, районний бюджети для виконання спільних проєктів, зокрема, за кошти, залучені на договірних засадах із місцевих бюджетів, та завдяки контролю його виконання; вирішуватимуть інші питання, віднесені законом до їх компетенції. Обласна рада також затверджуватиме регіональну програму соціально-економічного та культурного розвитку області і контролюватиме її виконання.

Виконавчим комітетам районної, обласної ради відповідно до закону можуть бути делеговані окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі. При цьому виконавчий комітет районної, обласної ради з питань здійснення ними делегованих повноважень будуть підконтрольними органам виконавчої влади, що делегували такі повноваження.

Для нагляду за додержанням Конституції і законів у регіонах буде вводитися інститут префекта. Законопроект «Про префектів» [13] має деталізувати форми та порядок реалізації префектами їхніх контролюючих повноважень. У відносинах з органами місцевого самоврядування (ОМС) префект матиме такі повноваження [13]: нагляд за конституційністю та законністю рішень ОМС; зупинити дію незаконних актів ОМС із одночасним зверненням до суду; надавати поради ОМС привести своє рішення у відповідність із Конституцією та законами; оприлюднювати повідомлення про зупинку акта ОМС. Префекти діють у кожному районі і в кожній області. Префекти призначаються і звільняються президентом за поданням уряду.

Загалом, відмінності в параметрах умов проведення реформ в Україні та Польщі не є суттєвими, тому немає підстав стверджувати, що реформи в Україні проводяться в кардинально інших умовах, ніж вони проходили в Польщі. Важливою відмінністю умов є те, що Польща – парламентська, а Україна – парламентсько-президентська республіка, що може мати вплив на способи і механізми прийняття рішень під час проведення реформ і на те, де будуть центри прийняття рішень.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Проведений аналіз дає змогу зробити наступні висновки. По-перше, суть концепції української моделі відповідає моделі місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Польщі. Обидві моделі базуються на принципах підтримки децентралізації владних відносин, а інститут самоврядування є основою політичного устрою, елементом громадянського суспільства. Адміністративно-територіальний устрій України та Польщі майже ідентичні і базуються на трірівневій системі (громада/гміна, район/повіт, область/воєводство).

По-друге, у Польщі реформи адміністративно-територіальна та місцевого самоврядування на базовому рівні (гміни) були розірвані в часі (проводилися у два етапи 1970 та 1990 роки), в Україні ці реформи стартували одночасно. При цьому адміністративно-територіальна реформа на рівні гмін відбулась у Польщі в примусовому порядку, а в Україні – на основі принципу добровільності.

По-третє, на відміну від Польщі, де успішне впровадження реформи децентралізації значною мірою завдячувало наявності «єдиного центру реформ» із представників парламенту, уряду, експертів та неурядових організацій, в Україні наявна значна кількість центрів управління реформами, які слабо координують свою діяльність.

Напрямами подальших досліджень є узагальнення досвіду окремих європейських країн щодо вдосконалення фінансового забезпечення системи територіального самоврядування та досягнення фінансової самодостатності територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Бориславська О.М., Заверуха І.Б., Школик А.М. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. Київ : Центр політико-правових реформ, 2012. 212 с.
2. Горжелак Г.В. Децентралізація територіальної організації в Польщі. URL: www.largis.ldp.lviv.ua/ukraine/documu.htm (дата звернення: 20.04.2019).
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 21.04.2019).
4. Європейська хартія місцевого самоврядування : Закон України від 15.07.1997 р. № 452/97-ВР. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 22.04.2019).
5. Імельчик Б.В. Польський досвід децентралізації. Фонд розвитку місцевої демократії. Варшава. 2003. С. 1-49. URL: http://msps.su/files/2011/11/Oпыт-decentralizacii-wlastii-w-Polshe_MSagan.pdf (дата звернення: 23.04.2019).
6. Казюк Я.М. Моделі державного управління міжбюджетними відносинами у розвинених країнах світу: уроки для України. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2013. № 1. С. 96-99.
7. Конституція Польської Республіки. URL: http://pravo.org.ua/img/books/files/1525439592pol_const_new_a5_web.pdf (дата звернення: 22.04.2019).
8. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 22.04.2019).
9. Малиновський В.К. Уроки польської адміністративно-територіальної реформи для України. *Державне та муніципальне управління в умовах політико-адміністративної реформи* : матеріали наук.-практ. конф. (Луцьк 17–18 травня 2007 р.). Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2007. С. 15-18.
10. Марчук М.І. Територіальне самоврядування республіки Польща у контексті європейської. *Форум права*. 2011. № 1. С. 624-628.

11. Міністерство фінансів Республіки Польща. URL: <https://www.mf.gov.pl> (дата звернення: 23.04.2019).

12. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) : Проект Закону України від 01.07.2015 р. № 2217а. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812 (дата звернення: 21.04.2019).

13. Про перфектив : Проект Закону України від 16.11.2015 р. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/prefekti-16.11.pdf> (дата звернення: 23.04.2019).

References:

1. Boryslavskaya O.M., Zaverukha I.B., Shkolik A.M. (2012), Decentralizaciya publichnoyi vladi: dosvid yevropejskih krayin ta perspektivi Ukrayini [Decentralization of public authority: experience of European countries and prospects of Ukraine]. Press Centr politiko-pravovih reform, Kyiv, 212 p. [Ukraine].

2. Gorzelak G.V. (2010), Decentralizaciya teritorialnoyi organizaciyi v Polshi [Decentralization of a territorial organization in Poland]. URL: <https://www.largis.ldp.lviv.ua/ukraine/documu.htm> [Ukraine].

3. Derzhavna sluzhba statistiki Ukrayini [The State Statistics Service of Ukraine]. Official site. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [Ukraine].

4. VRU, Law of Ukraine (1997), Yevropejska hartiya miscevogo samovryaduvannya [Law of Ukraine “European Charter of Local Self-Government”], dated July 15, 1997 No. 452/97-VR. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (related to 22.04.2018) [Ukraine].

5. Imelchik B.V. (2003), Polskij dosvid decentralizaciyi [Polish experience of decentralization]. Press Fond rozvitku miscevoyi demokratiyi, Warsaw. P. 1-49. URL: http://msps.su/files/2011/11/Opyt-decentralizacii-wlastii-w-Polshe_MSagan.pdf [Poland].

6. Kazyuk Y.M. (2013), Modeli derzhavnogo upravlinnya mizhbyudzhethnimi vidnosinami u rozvinenih krayinah svitu: uroki dlya Ukrayini [Models of Public Administration of Intergovernmental Fiscal Relations in Developed Countries: Lessons for Ukraine]. *Journal Teoriya ta praktika derzhavnogo upravlinnya i miscevogo samovryaduvannya* [Theory and Practice of Public Administration and Local Self-Government]. Vol. 1. P. 96-99 [Ukraine].

7. Center for Political and Legal Reforms (2019), Konstituciya Polskoyi respubliki [Constitution of the Polish Republic]. Official site. URL: http://pravo.org.ua/img/books/files/152543952pol_const_new_a5_web.pdf [Ukraine].

8. VRU, Law of Ukraine (1996), Konstituciya Ukrayini [Constitution of Ukraine], dated 26 June 1996 № 254к/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (related to: 22.04.2018) [Ukraine].

9. Malinovsky V.K. (2007), Uroki polskoyi administrativno-teritorialnoyi reformi dlya Ukrayini [Lessons from the Polish administrative-territorial reform for Ukraine. State and municipal government in the conditions of political and administrative reform]. Materials of the science-practice conf. Derzhavne ta municipalne upravlinnya v umovah politiko-administrativnoyi reformi [State and municipal government in the conditions of political and administrative reform], Press Volinska oblasna drukarnya. Lutsk. P. 15-18.

10. Marchuk M.I. (2011), “Teritorialne samovryaduvannya respubliki Polsha u konteksti yevropejskoyi praktiki” [“Territorial self-government of the Republic of Poland in the context of the European”]. *Journal Forum prava* [The forum is right]. Vol. 1. P. 624-628 [Ukraine].

11. Ministerstvo Finansiv Respubliki Polsha [Ministry of Finance of the Republic of Poland]. URL: <https://www.mf.gov.pl> [Poland].

12. VRU, Draft Law of Ukraine (2015), Proekt Zakonu Ukrayini Pro vnesennya zmin do Konstituciyi Ukrayini (shodo decentralizaciyi vladi) [Draft Law of Ukraine On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding the Decentralization of Power)], dated 1 July 2015 № 254к/96-VR. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/prefekti-16.11.pdf> (related to: 21.04.2018) [Ukraine].

13. MER, Draft Law of Ukraine (2015), Proekt Zakonu Ukrayini Pro perfektiv [Draft Law of Ukraine on Perfects], dated 16 November 2015. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/prefekti-16.11.pdf> (related to: 23.04.2018) [Ukraine].

◇ ◇

УДК 353.2

DOI <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2019-2-100-112>

С. А. Сенча, магістр державного управління,
тимчасово виконуючий обов'язки начальника
управління комунікацій та інформаційної політики
Одеської обласної державної адміністрації,
аспірант кафедри проектного менеджменту
Одеського регіонального інституту державного
управління Національної академії державного
управління при Президентіві України

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Визначено, що зростання значення інститутів громадянського суспільства у всіх галузях публічного управління – від стимуляції реформ на всіх рівнях, трансформації владних інституцій, прогресу в ніші електронного урядування до забезпечення допомогою соціально незахищених верств населення та внутрішньо переміщених осіб – продукує активний розвиток громадянського суспільства. Процес еволюції громадянського суспільства є одним з основоположних чинників становлення України як держави з європейським вектором розвитку, курсом на високий рівень демократичних цінностей та підвищення рівня консолідації суспільства. Системна державна підтримка розвитку громадянського суспільства реалізує ефективне публічне управління, збільшення обсягу та забезпечення якості суспільних послуг, підвищення ефективності використання бюджетних коштів та скорочення корупційних ризиків, про що свідчить набання демократичних країн світу.

Ключові слова: громадяни, громадськість, громадянське суспільство, інститути громадянського суспільства, громадські об'єднання, громадські організації.

S. A. Sencha. Dynamics of civil society development in the Odesa oblast

It was determined that the growing importance of civil society institutes in all areas of public administration, from stimulating reforms at all levels, transforming government institutions, progressing in e-government niche to providing socially disadvantaged and internally displaced persons, produces an active development of civil society. The process of evolution of civil society is one of the fundamental factors of the formation of

© С. А. Сенча, 2019
